

УДК 372.853

ВЗАЄМОВПЛИВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ УЧНІВ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Масленнікова Діана Юріївна
Попова Тетяна Миколаївна
м. Керч

Основою концепції реформування змісту фізичної освіти є формування не носія певного обсягу знань, а особистості, яка живе і працює у світі техніки та складних технологій із емоційно-ціннісним відношенням до явищ дійсності. У статті розглядається взаємовплив пізнавальної діяльності та розвитку емоційно-психологічної сфери учнів засобами музейної педагогіки.

Ключові слова: навчання фізики, пізнавальна діяльність, розвиток емоційно-психологічної сфери учнів, засоби музейної педагогіки.

Якщо головним завданням освіти завжди була адаптація людини до навколишнього світу, то сьогодні в процесі реформування освіти взагалі, і фізичної освіти зокрема постало ще одне не менш важливе завдання – «розкриття творчого потенціалу учнів відповідно до їх культурних, психологічних, фізичних особливостей» [7, с.44], тобто, розвиток творчої гуманної особистості, спроможної до перетворення як світу, так і самої себе. Основою концепції реформування змісту фізичної освіти є формування не носія певного обсягу знань, а особистості, яка живе і працює у світі техніки та складних технологій із емоційно-ціннісним відношенням до явищ сучасності.

У психолого-педагогічній літературі (В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, Дж. Брунер, О.В. Брушлинський, Л.С. Виготський, Б.С. Гершунський, О.М. Леонтьєв та ін.), у джерелах із методики фізики (П.С. Атаманчук, П.І. Самойленко та ін.) багато уваги приділяється гармонійному розвитку особистості учнів на основі вивчення їх емоційно-психологічного стану та його врахування вчителями в процесі навчання фізики.

Саме врахування емоційно-психологічної сфери кожного окремого учня і класу в цілому під час планування навчально-виховного процесу з фізики є актуальною, але не достатньо досліджуваною проблемою в методиці фізики.

Отже, метою даної статті є аналіз взаємовпливу пізнавальної діяльності та розвитку емоційно-психологічної сфери учнів засобами музейної педагогіки.

«Цінність знань визначається як його науковими компонентами, так і культурним підґрунтям, на якому вони одержали подальший розвиток та прикладне використання» [9, с.175-176]. Цінність фізичних знань, отриманих учнями під час навчання, полягає в науковому, практичному, прикладному, творчому, культурному, гуманістичному, емоційному значенні. Тоді емоційне значення фізичних знань полягатиме, з одного боку, у «емоційно-ціннісному ставленні учнів до явищ минулого, сучасного і майбутнього» [там саме, с.176] і є «...наслідком переживань і усвідомлення особистісно-значущих» [13, с.18] «наукових знань, фактів, подій, з якими учні ознайомлюються в процесі спілкування з учителями, учнями, різноманітними інформаційними джерелами в процесі навчання» [9, с.176].

З іншого боку, навчання є більш ефективним, якщо в аудиторії підтримується позитивна емоційно-психологічна атмосфера. На це вказують І.Є. Ліхтштейн, Т.М. Попова, В.Д. Шарко, О.Л. Шевнюк, О.Р. Шефер, Р.М. Щербаков та ін. І, як підтверджує проведене нами педагогічне дослідження, використання засобів музейної педагогіки у навчанні є засобом створення та підтримки саме такої атмосфери. Отже, перед учителем має виникати завдання врахування емоційної сфери кожного окремого учня і класу в цілому.

У другій половині XIX століття в Америці і Європі масова (початкова й середня) школа опиралася на педагогічну ідеологію, що допускала орієнтацію на ізольованого індивіда, якого вчать і виховують за допомогою стандартних, однакових для всіх учнів методів і норм. У сучасних умовах, за словами Джона Дьюї: «Дитина – це вихідна крапка, центр, кінець усього. Треба завжди мати на увазі її розвиток, тому що тільки ці характеристики можуть і повинні слу-

жити розвитку дитини; вони лише інструменти, але мають цінність, тому що вони служать цій меті» [6, с.200]. Формуючи кредо нової педагогіки, Джон Дьюї розглядав навчально-виховний процес як розвиток здібностей, природно притаманних дитині. Методи навчання та виховання треба будувати, звертаючись безпосередньо до досвіду дітей, коли певні знання стають для них необхідними й вони усвідомлюють це. Таким чином, в учнів стимулюється формування інтересів [там само, с.201]. Виникнення зацікавленості до пізнання нового збуджує емоційні та інтелектуальні процеси, які забезпечують установалення внутрішнього контролю емоційно-психологічної поведінки, і навпаки.

Учитель фізики може «збуджувати емоційні та інтелектуальні процеси», «враховуючи загальний та віковий психологічно-емоційний стан і розвиток учнів» [8, с.25] під час упровадження різноманітних видів навчально-пізнавальної діяльності з фізики, наприклад, на основі впровадження засобів музейної педагогіки (створення куточків історії та міні музеїв у кабінетах фізики, віртуальних музеїв з історії науки і техніки, відтворення віртуальних діалогів видатних фізиків, інженерів, винахідників тощо).

На жаль, у наш час у шкільних лабораторіях є багато застарілих вимірювальних і демонстраційних приладів, хоча вони знаходяться у робочому стані та використовуються для відтворення фізичного експерименту. До того ж у роботі [10] зазначається, що будь-яка річ, якій минуло п'ятдесят років – антикваріат, тобто вона має культурно-історичну й науково-технічну цінність. Вивчаючи застаріле обладнання, його принцип дії, історію створення й удосконалення, учні можуть самостійно обирати тематику виставкового стенду, вони зацікавлені у створенні музейного куточка з історії фізичного обладнання даної категорії.

Як показує педагогічний досвід, керівна роль учителя фізики в цьому процесі не може бути повною без урахування вікових емоційно-психологічних особливостей школярів. Фізику починають вивчати в сьомому класі, коли учням виповнюється 12 років, і вивчають вони цей предмет до одинадцятого класу, коли досягають віку 16-17 років. Саме цей віковий період викликає необхідність знання вчителем фізики психолого-емоційних особливостей учнів.

Підлітковий період (10-15 років) є перехідним від дитинства до дорослості. Змінюються умови життя і діяльність дитини, відбувається перебудова психіки, ламаються старі форми взаємостосунків із людьми і довкіллям. Систематичне вивчення основ наук вимагає від учнів більш високого рівня свідомості, розуміння складних відношень із об'єктами, формування абстрактних понять. У процесі навчальної діяльності мислення учнів набуває активного аналітичного і самостійного характеру, розвивається здатність міркувати, порівнювати, робити глибокі узагальнення та висновки. Істотні зміни в цьому віці відбуваються з пам'яттю та увагою, вони стають більш довільними й набувають характеру організованих, регульованих і керованих процесів [12, с.156].

Підліток починає розуміти значення майстерності та ролі професійного навчання в оволодінні його основами, що свідчить про готовність до систематичного й поглибленого вивчення фізики, етапів іс-

торичного розвитку науки, техніки, техніко-технологічної культури, еволюції людини і суспільства.

Серед особливостей формування особистості в підлітковому віці варто виділити становлення моральної свідомості, самосвідомості, почуття дорослості, прагнення до самостійності у своїй діяльності, а також пошук підлітком «свого героя», який часто стає прикладом для наслідування. Це може бути будь-який суспільно-політичний діяч, представник художньої, музичної, технічної культури або хтось із найближчого оточення, однолітків, а може стати і вчений-фізик. Захоплююча розповідь учителя про життя та діяльність вченого-фізика може зацікавити підлітка, стати поштовхом для формування поглибленого інтересу до вивчення фізики [там само]. Зацікавлений учень може збирати матеріал із даної теми, глибоко вивчати біографію, життєдіяльність, етапи творчості, основні досягнення і відкриття, вплив особистості вченого і його робіт на розвиток епохи його життєдіяльності, ставлення до вченого його сучасників.

Учням 10-11 класів характерна залежність від молодшого шкільного етапу розвитку. З огляду на деяку неоднорідність фізіологічного й соціального розвитку юнацького періоду, що обумовлено біологічними й психічними особливостями, а також деяку невизначеність критеріїв власної соціальної зрілості, вікові межі учнів одного колективу не є чітко окресленими. Також учитель може об'єднати за спільністю інтересів групу учнів, неоднорідну за своїм складом (поліетнічність, різний розвиток культури, предметних знань тощо), але зв'язану спільним навчально-виховним процесом (спільність ужиття, однакова психологічна система цінностей, перехідний вік від шкільного періоду життя – до дорослого тощо) [12, с.156], до поглибленого вивчення фізики, розвитку творчих задатків навчально-пізнавальної діяльності. Методом, сприятливим для об'єднання учнівського колективу, є впровадження засобів музейної педагогіки, що доведено проведенням педагогічним експериментом.

Однією з головних особливостей юнацького періоду є прагнення глибше розбиратися в навколишній дійсності. У цьому віці учні шукають відповіді в мистецтві, намагаючись через його образи усвідомити реальність. Тому діяльність учителя фізики на даному етапі навчання має бути спрямованою на впровадження культурно-історичної компоненти змісту фізичної освіти (В.В. Краєвський і А.В. Хуторський, І.Я. Лернер і М.М. Скоткін, А.І. Павленко і Т.М. Попова та ін.). Засоби фізичних знань культурно-наукової значущості мають великий вплив на формування психолого-емоційного стану учнів, на розвиток зацікавленості до вивчення фізики. У цьому сенсі впровадження засобів музейної педагогіки у навчально-виховний процес допомагає і учням, і вчителю фізики.

Упровадження у шкільну практику засобів музейної педагогіки, орієнтованих на юнацьку аудиторію, «враховує три аспекти пропонованого матеріалу: пізнавальний (розвиток інтелекту), почуттєвий (емоційна чутливість, сприйняття виразних особливостей артефактів культури (і науки – автору), поданих у єдності їх змісту та форми); афективний (співпереживання, що є основою творчих відношень до артефакту)» [12, с.156]. Співвідношення перерахованих

аспектів змінюється залежно від інтелектуальних і вікових особливостей груп учнів. Б.О. Столяров, розглядаючи роботу з учнями 10-11 класів у контексті музейної педагогіки як педагогічного процесу, зазначив, що в «особистісному відношенні цей вік має особливе значення, як період найбільш активного розвитку моральних та естетичних почуттів, становлення і стабілізації характеру і, що особливо важливо, оволодіння повним комплексом соціальних функцій дорослої людини, включаючи цивільні, суспільно-політичні, професійні» [там саме].

Освітня діяльність із створення музею, музейного куточка дозволяє учням розширити кругозір, сприяє збагаченню загальної ерудиції, дає певні знання у галузі історії фізики й навички фізичного аналізу уявлень про явища довкілля на фоні розвитку позитивного емоційного стану. Тобто, в основі такого виду пізнавальної діяльності лежить пошук, що супроводжується змінами емоційного стану учнів. Результативний пошук шляхів розв'язання теоретичного або експериментального завдання, пошук умови самостійно складеної задачі, пошук матеріалу для доповіді, реферату, музейного стенда чи куточка створює передумови позитивного емоційного ставлення до процесів навчання і пізнання. Так і плідна музеєстворювальна діяльність учнів як складова змісту освітнього процесу через розвиток емоційної сфери особистості формує, на думку М.В. Гамезо, О.О. Петрової, Л.М Орлової, «готовність до навчання (сформованість основних видів навчальної діяльності, успішне засвоєння програмового матеріалу, якісно інший, більш «дорослий» тип взаємин між учителями і однокласниками)» [2, с.186], спонукає до занять самоосвітою, що дає поштовх розвитку творчого мислення – досягненню цілей розвивального навчання.

У навчально-пізнавальній діяльності підлітка є не лише труднощі й протиріччя, а й переваги, на які може і повинен опиратися вчитель фізики. Характерна риса підлітка – його готовність до всіх «видів навчальної діяльності, які роблять його дорослим у власних очах. Також його приваблюють (стан емоційно-позитивного відношення до своєї діяльності, – *автори*) самостійні форми занять на уроці, складний навчальний матеріал, можливість самостійно будувати свою пізнавальну діяльність поза межами школи.

Але підліток цю готовність ще не вміє реалізовувати на практиці, тому що недостатньо володіє способами виконання відповідних форм навчальної діяльності. Навчити таким способам, не дати згаснути інтересу до них – головне завдання вчителя.

Сформованою навчальною діяльністю вважається така діяльність учнів, коли вони, керуючись особистими мотивами навчання, можуть самостійно визначати навчальне завдання, обирати раціональні прийоми та способи його розв'язання, контролювати й оцінювати свою роботу» [там саме, с.186-187]. Учнім подобається здійснювати самостійно відкриття. Вони відчувають емоційне задоволення від дослідницької діяльності.

Формування мотивів навчання безпосередньо пов'язане із задоволенням домінуючих потреб віку. Підлітків приваблює можливість розширити, збагатити свої знання, «зануритись» у сутність предметів, встановити причинно-наслідкові зв'язки: «Фізика подобається мені тому, що цікаво знати про все навколо. Мені цікаво, чому, наприклад, у деяких предметах ми бачимо своє відображення, а в інших ні» [2, с.187]. Так формуються стійкі пізнавальні інтереси, які визначають позитивне ставлення учнів до вивчення фізики.

І навпаки, незадоволення пізнавальних потреб та інтересів викликають у підлітків не тільки стан нудьги, апатії, байдужості, але інколи й різко-негативне ставлення до «нецікавого» предмета. Тобто, емоційно-психологічний стан підлітків є тим фактором, який «здійснює тісний зв'язок між емоціями та особистісною діяльністю» (С.Л. Рубінштейн [11]) учнів і який, на нашу думку, є запорукою досягнення цілей розвивального навчання саме тому, що:

- *по-перше*, формує готовність до навчання;
- *по-друге*, приводить до особистісної мотивації навчання;
- *по-третє*, впливає на активізацію навчально-пізнавальної діяльності;
- *по-четверте*, готує учнів до виконання творчих завдань.

Таким чином, ми підійшли до розгляду психолого-емоційних характеристик віку (табл. 1) і фундаментальних емоцій та їх характеристик (табл. 2), які має враховувати вчитель фізики для створення позитивної емоційної атмосфери навчально-виховного процесу.

Таблиця 1

Психолого-емоційні характеристики шкільного віку

Класи	Вік	Психолого-емоційна характеристика віку
7-8	12-13	У дітей 12 років виявлені помірний рівень невротичності, експресивності; середній ступінь захищеності від впливу стрес-факторів звичайних життєвих ситуацій; деяка нестійкість емоційного стану; у багатьох характерні коливання настрою, підвищена збудливість, дратівливість. У дітей 13 років у цілому сформовані вміння розбиратися в емоційному стані інших, довільно виражати свої емоції, керувати власним емоційним станом, поведінкою, а також впливати на поведінку інших людей; спостерігається досить високий рівень невротичності та депресивності, низька захищеність від впливу стрес-факторів, звичайних життєвих ситуацій, невпевненість, нестійкість емоційного стану, коливання настрою, підвищена збудливість, дратівливість, схильність до афективного реагування.
9	14-15	Серед дітей 14 років виразність невротичності та депресивності залишається на високому рівні. У більшості спостерігається помірна стійкість до стресів, разом з тим деяка схильність до пасивного реагування на звичайні життєві ситуації, тривожність, невпевненість, що може обтяжувати соціальну взаємодію. Збільшується кількість дітей, які добре вміють володіти собою. У більшості спостерігається стабілізація емоційного стану, скорочення кількості імпульсивних, агресивних і невротичних реакцій, активність й оптимістичність. Однак багато дітей мають схильність до формування негативних емоційних станів.

Класи	Вік	Психолого-емоційна характеристика віку
10-11	16-17	Учні 16-17 років добре вміють розбиратися в емоційному стані навколишніх. Використовують ці вміння у спілкуванні. У багатьох учнів у достатній мірі сформовані вміння доволно виражати свої емоції, керувати власним емоційним станом, поведінкою, а також впливати на поведінку інших людей.

Аналіз емоційно-психологічних характеристик віку, фундаментальних позитивних і негативних емоцій та їх характеристик уможливило врахування впливу цих чинників для встановлення напрямків планування вчителем навчально-пізнавальної діяльності учнів щодо використання засобів музейної педагогіки в умовах розвивального навчання.

Вплив емоцій на діяльність людини теоретично обґрунтований у роботах М.В. Гамезо, О.О. Петрової, Л.М. Орлової [2], Б.І. Додонова [3], К.Е. Ізарда [5] та багатьох інших психологів. Усі вони дають авторські класифікації емоцій.

Але слід зауважити, що спроби побудувати універсальну класифікацію є не дуже вдалим.

Таблиця 2

Фундаментальні емоції та їх характеристики

Фундаментальні емоції	Характеристики емоцій
Позитивні емоції	
Інтерес-збудження	Позитивна емоція, яку переживає дитина, мотивує навчання, розвиток навичок та вмінь, творчі прагнення. У стані інтересу підвищується увага, допитливість і захоплення об'єктом інтересу.
Задоволення-радість	Є скоріше побічним продуктом події, ніж результатом прямого прагнення одержати її. Активний стан радості характеризується почуттям впевненості, власної значущості.
Подив	Завжди скороминущий стан. Він з'являється завдяки різкому підвищенню нервової стимуляції, що виникає через будь-яку раптову подію. Подив сприяє звільненню нервової системи від попередньої емоції і направляється на об'єкт, який викликає подив.
Негативні емоції	
Горе-страждання	Емоція, яку відчуває людина, котра упала духом, почуває себе самотньою, не має контактів з людьми, жаліє себе.
Гнів-лють	Фундаментальна емоція, контролю над вираженням якої приділяється особлива увага в процесі соціалізації. При гніві кров «кипить», особа починає «горіти».
Відраза-огіда	Часто виникає разом із гнівом, але має характерні мотиваційні ознаки (суб'єктивно переживається). Фізична та психологічна зношуваність схильна викликати відразу. Відраза, поєднана з гнівом, може стимулювати деструктивне поведіння, тому що гнів мотивує напад, а відраза – бажання позбутися когось чи чогось.
Презирство-зневага	Бажання почувати перевагу може призвести навіть до презирства. Презирство – це «холодна» емоція, що веде до деперсоналізації індивіда або групи.
Страх-жах	Страх виникає через швидке підвищення щільності нервової стимуляції, яку приносить звістка про реальну або уявлювану небезпеку. Сильний страх супроводжується невпевненістю і поганими передчуттями.
Сором-сором'язливість	Сором мотивує бажання сховатися, зникнути, може сприяти виникненню відчуття бездарності. Сильне й постійне відчуття сорому може перешкоджати розвитку цілісності людини. Сприяє збереженню самоповаги.
Провина-каяття	Провина виникає при порушенні моральної, етичної або релігійної сторони в деяких подіях, причому в ситуаціях, коли суб'єкт почуває особливу відповідальність.

«Установити універсальну класифікацію емоцій взагалі неможливо, тому класифікація, придатна для розв'язання одних завдань, виявляється не дієвою під час розв'язання іншого кола завдань. Деякі психологи при класифікації емоцій виходять із потреб, які провокують появу цих емоцій» [3].

Відповідно до потреб навчально-пізнавальної діяльності учнів під час вивчення фізики ми підтримуємо класифікацію Б.І. Додонова [там само] і адаптуємо її до контексту даного дослідження, виявляючи наступні емоції:

- *альтруїстичні* (від фр. *altruisme* – інший – безкорисливе служіння людям, готовність жертвувати для них своїми особистими інтересами [1, с.32]),
- *комунікативні* (від лат. *communicatio* – повідомлення – обмін думками, передача інформації в процесі мовлення [1, с.251]),
- *гларічні* (від лат. *gloria* – сяйво, слава [1, с.146]),
- *праксічні* (від гр. *praxis* – справа [1, с.401]),
- *пугнічні* (від лат. *pugna* – боротьба – потреба в

подоланні небезпеки, на основі якої виникає інтерес до боротьби [3]),

- *романтичні* (від фр. *romantique* – романтик – схильність до мрійності, до ідеалізації людей і життя [1, с.442]),
- *гностичні* (від фр. *gnosticisme* – той, хто знає [1, с.147]),
- *естетичні* (від фр. *estetisme* – той, хто відчуває, чуттєвий [1, с.619]),
- *гедоністичні* (від гр. *hedone* – приємне самовідчуття, насолода [1, с.127]),
- *акзитивні* (від фр. *acquisition* – придбання – інтерес до заощадження, колекціонування, придбання речей) [3]).

Взаємовплив навчально-пізнавальної діяльності учнів і розвитку емоційної сфери відповідно до потреб особистості, цілей розвивального навчання фізики під час впровадження засобів музейної педагогіки подано у табл. 3.

Взаємовплив навчально-пізнавальної діяльності і розвитку емоційної сфери учнів під час упровадження засобів музейної педагогіки в умовах розвивального навчання фізики

Класифікація емоцій	Характеристики емоцій	Види пізнавальної діяльності учнів, які реалізуються під час упровадження засобів музейної педагогіки в умовах розвивального навчання фізики
Альтруїстичні емоції	Виникають на основі потреб сприйняття, допомоги, заступництва	Співробітництво вчителя, фахівців, бібліотекарів та ін. з учнями, учнів між собою у музеєстворювальному процесі.
Комунікативні емоції	Виникають на основі потреб у спілкуванні	Вивчення історичної, технічної, наукової та науково-публіцистичної літератури. Добір і творчий пошук необхідної інформації для створення музейного стенда, куточка або міні-музею. Пошукова робота в групі, підготовка інформації для проведення «екскурсій».
Глоричні емоції	Пов'язані з потребою в самоствердженні та славі	Відкриття чогось нового під час класифікації старого. Відбувається в процесі вивчення: історії обладнання конкретної категорії, відтворення історично значущих приладів і дослідів; встановлення шляхів подальшого розвитку обладнання; життєтворчої діяльності видатних фізиків, інженерів та виявлення їх особистої ролі в еволюції науки, техніки, культури; ставлення сучасників і суспільства до діяльності науковців у епоху їх життєдіяльності. Керівництво музеєстворювальною діяльністю молодших школярів, однокласників.
Практичні емоції	Викликані діяльністю та її зміною в процесі навчання, успішністю або неуспішністю, труднощами її здійснення та завершення	Докладне вивчення історичної, технічної, наукової та науково-публіцистичної літератури з метою ознайомлення з життєдіяльністю видатних науковців і винахідників, виявлення труднощів, з якими зустрічались учні, інженери і винахідники упродовж життєвого і творчого шляху та встановлення умов їх подолання.
Пугнічні емоції	Виникають від потреб у подоланні небезпеки, на основі якої пізніше виникає інтерес до боротьби	Поповнення стендів, експозиції музейного куточка, міні-музею матеріалами, отриманими під час самостійного спостереження, з екскурсій на природу, на підприємство, по рідному краю, пов'язаними з непередбаченими обставинами.
Романтичні емоції	Прагнення до всього незвичайного та таємничого	Відтворення історично значущих приладів і дослідів. Повернення приладам імен їх винахідників і конструкторів. Ознайомлення учнів з особливостями особистого життя учених, інженерів і винахідників, яке було невід'ємною складовою їхньої життєдіяльності, – образами видатних осіб як звичайних людей.
Гностичні емоції	Почуття подиву чи нового	Поповнення стендів, музейних куточків самостійно створеними матеріалами зі встановлення шляхів подальшого розвитку обладнання, якоїсь галузі науки тощо.
Естетичні емоції	Прагнення до краси, естетики в усьому	Оформлення музейного куточка, створення й оформлення стендів.
Гедоністичні емоції	Потреби в комфорті	Робота в групі з учнями, коли вчитель створює у кабінеті фізики середовище «психологічного комфорту» (за В.Ф. Шаталовим).
Акзизитивні емоції	Інтерес до накопичення, «колекціонування» речей, що виходить за межі практичної потреби в них	Поповнення матеріалів експозиції, відновлення стендів, пошук нових тем для самостійного добору матеріалів.

Виходячи з аналізу психолого-педагогічної і методичної літератури та результатів нашого дослідження можна зробити наступні висновки:

- *по-перше*, у віці 12-17 років відбуваються великі зміни в емоційно-психологічному стані учнів, що має враховувати вчитель фізики під час планування як своєї роботи, так і навчально-пізнавальної й творчо-пошукової діяльності учнів різних класів;
- *по-друге*, вік 12-14 років з емоційно-психологічного боку характеризується високим рівнем невротичності та депресивності, підвищеною збудливістю, дратівливістю, невмінням контролювати

себе. Тому найчастіше в цьому віці виникають такі емоції, як відраза, огида, презирство, зневага, що можна достатньо легко подолати, залучивши учнів до музеєстворювального процесу;

- *по-третє*, у 15-річних постерігається стабілізація емоційно-психологічного стану, з'являється активність та оптимістичність, але більшість учнів мають схильність до негативного емоційного стану. У процесі музеєстворювальної діяльності в учнів виникають емоції більш позитивного характеру (інтерес, задоволення, радість та ін.);
- *по-четверте*, у віці 16-17 років школярі вже вмі-

ють розбиратися в емоційному стані навколишніх, керувати власним емоційним станом, але в цьому віці складніше зацікавити учнів. У цьому сенсі керівництво старшокласниками музеєтворювальною діяльністю молодших школярів у рамках допомоги вчителю фізики дає можливість педагогу зацікавити учнів і на практиці досягти цілей розвивального навчання.

Отже, впровадження у навчально-виховний процес з фізики засобів музейної педагогіки впливає на емоційний стан учнів, що викликає зацікавлен-

ня предметом. А найголовніше – вчитель, керуючи процесом навчання як на уроках фізики, так і в позакласній роботі, впливає на формування емоційно-ціннісного становлення особистості учнів загальноосвітньої школи.

Теоретичне дослідження, проведене в даній роботі дає поштовх до подальшого методичного пошуку практичних шляхів впровадження засобів музейної педагогіки у навчально-виховний процес із фізики в загальноосвітній школі.

Література та джерела

1. Булыко А.Н. Современный школьный словарь иностранных слов / А.Н. Булыко. – М.: «Мартин», 2005. – 624 с.
2. Гамезо М.В. Возрастная и педагогическая психология: Учеб. пособие для студентов всех спец. пед. вузов /М.В. Гамезо, Е.А. Петрова, Л.М. Орлова. – М.: Пед. общество России, 2003. – 512 с.
3. Додонов Б.І. Вплив емоцій на діяльність людини /Б.І. Додонов. – Електронна онлайн бібліотека. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ualib.com.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Дружняєва Д.Ю. (Масленнікова Д.Ю.) Вплив емоцій на становлення особистості учнів при навчанні фізиці /Д.Ю. Дружняєва (Д.Ю. Масленнікова) //Науковий часопис Національного педагогічного університету: зб. наук. пр. Серія №5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. – К.: КНПУ імені М.П. Драгоманова, 2007 – Вип. 9. – С. 30-37.
5. Изард К.Э. Психология эмоций /К.Э. Изард; [перев. с англ.]. – СПб: Питер, 2000. – 464 с.
6. Корнетов Г.Б. От первобытного к гуманистическому образованию : Учебное пособие / Г.Б. Корнетов. – М.: Изд-во УРАО, 2003. – 216 с.
7. Король А.Д. Диалог в организации эвристического обучения физике // А.Д. Король // Физика в школе. – 2008. – № 6. – С. 43-49.
8. Незабитовський І. Використання художньої літератури на уроках фізики / Ігор Незабитовський // Фізика та астрономія в школі. – № 2. – 2003. – С. 25.
9. Попова Т.М. Методологічні і дидактичні засади реалізації культурно-історичної компоненти змісту освітньої галузі «Природознавство» : [монографія] / Т.М. Попова. – Керч: РВВ КДМТУ, 2011. – 325 с.
10. Попова Т.Н. Формирование культурной образовательной среды с использованием элементов музейной педагогики при обучении физике / Т.Н. Попова //Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського державного університету: Серія педагогічна: Проблеми дидактики фізики та шкільного підручника фізики в світлі сучасної освітньої парадигми. – К.-П. : К.-ПДУ, РВВ, 2006. – Вип. 12. – С. 152-155.
11. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: в 2-х тт. / С.Л. Рубинштейн / сост. К.А. Абульханова и др.; [2-е изд. перераб. и доп.]. – М.: Педагогика, 1989. – Т. 1. – 488 с. – (Труды д.чл. и чл.-кор. АПН СССР).
12. Столяров Б.А. Музейная педагогика: история, теория, практика : [учебное пособие] / Б.А. Столяров. – М.: ВШ, 2004. – 216 с.
13. Философия культуры : становление и развитие / [под ред. М.С. Кагана, Ю.В. Петрова, В.В. Прозерского и др.]. – СПб.: Издательство «Лань», 1998. – 448 с.

Основой концепции реформирования содержания физического образования является формирование не носителя определенного объема знаний, а личности, которая живет и работает в мире техники и сложных технологий с эмоционально-ценностным отношением к явлениям современности. В статье рассматривается взаимовлияние познавательной деятельности и развития эмоционально-психологической сферы учащихся средствами музейной педагогики.

Ключевые слова: обучение физике, познавательная деятельность, развитие эмоционально-психологической сферы учащихся, средства музейной педагогики.

The basis of the concept of reforming the content of physical education is to develop support of not a certain amount of knowledge's, but the person who lives and works in the world of technology and complicated technologies with value-emotional attitude to the nowadays phenomena. The mutual cognitive activity and the development of emotional and psychological spheres of students by means of museum pedagogic are discussed at the article.

Key words: physics training, cognitive activity, the development of emotional and psychological areas of students, means of museum pedagogic.